

VERKLARING OVER DE MILIEUEFFECTENRAPPORTAGE

“RUIMTE VOOR WATER DENDER”

Met het Strategisch Plan Ruimte voor Water dendervallei onderzocht de Vlaamse overheid in samenwerking met de provincie Oost-Vlaanderen welke maatregelen (investeringen) het effectiefst zijn om de overstromingsrisico's van de Dender in de Dendervallei te beperken en tegelijkertijd ruimtelijke en maatschappelijke meerwaarde te creëren om het gebied te versterken. Het Strategisch Plan legt hiervoor een voorkeursalternatief vast in een geïntegreerde ontwikkelingsvisie op strategisch niveau en een gebiedsprogramma van noodzakelijke acties om deze visie tot uitvoering te brengen.

In het kader van de opmaak van dit Strategisch plan nam de Vlaamse Regering in november 2023 (Publicatie op 17 november 2024) kennis van de Inspraaknota met de onderzochte alternatieven en de Tussennota met tussentijdse resultaten van de onderzoeken, verleende haar goedkeuring aan de voorgestelde werkwijze van geïntegreerde afweging volgens de Ambitienota, en stemde in met het voorstel van het verdere traject naar besluitvorming over het voorkeursalternatief van het Strategisch Plan. Het Strategisch Plan zal in het voorjaar van 2024 principieel worden voorgelegd aan de Vlaamse Regering, samen met de Synthesenota die de definitieve resultaten van de uitgevoerde onderzoeken weergeeft, waaronder ook het definitieve Strategisch Milieueffectenrapport (S-MER) Ruimte voor Water Dender. Dit “S-MER Ruimte voor Water Dender” is één van de onderzoeken uitgevoerd tijdens het proces voor de opmaak van het “Strategisch Plan Ruimte voor Water Dendervallei” (WERF 1 binnen het Territoriaal Ontwikkelingsprogramma Dender (T.OP Dender), zoals beschreven in de onderzoeksnota. Het S-MER onderzoekt de milieueffecten van de alternatieven op strategisch niveau en omvat tevens een verscherpte natuurtoets en een passende beoordeling. De milieubeoordeling is onderdeel van de set onderzoeken ter onderbouwing van de afweging om te komen tot één voorkeursalternatief werd uitgewerkt in het Strategisch Plan.

Conform de geldende regelgeving over de milieueffectrapportage (artikel 4.2.11, § 7 DABM) geeft deze verklaring aan:

- hoe de milieuoverwegingen in het programma zijn geïntegreerd
- hoe rekening is gehouden met het goedgekeurde plan-MER en de inspraak naar aanleiding van het openbaar onderzoek, de adviezen en het resultaat van de grens- of gewestgrensoverschrijdende raadpleging;
- waarom is gekozen voor het programma zoals het is aangenomen, in het licht van de andere redelijke alternatieven die zijn behandeld

De opmaak van de Strategisch Plan en van het daarbij horend milieueffectenonderzoek met de opmaak van het S-MER verliepen parallel. Zo kon de opmaak van de Strategisch Plan voortdurend ondersteund worden door tussentijdse resultaten uit de milieueffectrapportage. Dit wordt geduid in de tussennota die de tussentijdse beslissing van de Vlaamse Regering van november 2023 onderbouwde.

In het najaar 2023 volgde een laatste publieke informatieronde over de resultaten van het geïntegreerd onderzoek en de geïntegreerde afweging via infomarkten en specifieke infosessies. Dit verliep samen met een uitgebreide overlegronde met al de betrokken besturen via de Bekkenwerking en T.OP Dender. Het ontwerp S-MER, de ontwerp Synthesenota en het ontwerp Strategisch Plan dat het voorkeursalternatief omschrijft, werden op 8 februari 2024 aan de leden van het Gebiedsgericht Thematisch Overleg (GTO)

Ruimte voor Water voorgelegd voor advies tegen 13 maart 2024. Het ontwerp Strategisch Plan is op 21 februari 2024 ter bespreking en advisering voorgelegd aan het Bekkenbestuur met focus op de ontwikkelingsvisie, en op 22 maart 2024 aan de stuurgroep van T.OP Dender met focus op het gebiedsprogramma en de gefaseerde uitvoering.

Het ontwerp S-MER werd tussen 22 december 2023 en 5 april 2024 voorgelegd aan de adviesinstanties voor formeel advies. Het ontwerp S-MER werd tevens onderworpen aan een publieke raadpleging. Deze publieke raadpleging liep van 22 januari 2024 tot en met 22 maart 2024. Het Team Omgevingseffecten heeft de kwaliteit van het ontwerp van S-MER beoordeeld en getoetst aan de richtlijnen die zij hebben opgesteld. De kwaliteitsbeoordeling S-MER werd ontvangen op 26 april 2024.

Rekening houdend met de verschillende adviezen en inspraak tijdens deze publieke raadpleging werd het ontwerp S-MER aangevuld en op basis hiervan en via verdere besprekingen is ook aan het Strategisch Plan verder vorm gegeven. **De Adviesnota** geeft een overzicht van de ontvangen adviezen en inspraak en geeft aan hoe met de adviezen en inspraak op zowel het Strategisch Plan zelf, de synthesenota als het S-MER is omgegaan. Deze Adviesnota is opgenomen als bijlage bij de nota aan de Vlaamse Regering en bij het besluit van de Vlaamse Regering tot goedkeuring van het Strategisch Plan en bijhorend gebiedsprogramma. Deze Adviesnota is na goedkeuring van het Strategisch Plan raadpleegbaar op www.ruimtevoorwater.be.

Het S-MER concludeert dat:

- Alle geïntegreerde alternatieven, zowel de A- als B-alternatieven, bieden een oplossing voor de overstromingsproblematiek in de Dendervallei. Ze vangen het water op bij een piek om het nadien geleidelijk terug vrij te geven. De openruimtegebieden tussen de stedelijke centra worden in de A-alternatieven ingericht als een aaneengesloten overstromingsgebied, terwijl in de B-alternatieven wachtbekkens voorzien worden die overstromen om zo de stedelijke centra te ontlasten. Alle alternatieven voorzien voldoende waterbergingscapaciteit om het water bij uitzonderlijke situaties op te vangen en beperken het aantal schadeposten, door deze te verwijderen of te beschermen.
- Zowel de A- als de B-alternatieven geven invulling aan meerdere actiepunten binnen het Vlaams Klimaataanpassingsplan 2030, met name brede groenblauwe infrastructuur in Vlaanderen (strategie 1), ruimte voor water in functie van waterveiligheid en droogtepreventie (strategie 3), het herstel en klimaatbestendig beheer van natuur, bos en open ruimte (strategie 4), en samenwerken en coördineren (strategie 6).
- In de A-alternatieven krijgt de Dender opnieuw de ruimte om buiten zijn oevers te treden bij uitzonderlijke regenval, zonder hierbij schade aan te richten aan de bebouwing in de vallei. De schadeposten worden verwijderd of lokaal beschermd. Het principe van de overstroombare vallei biedt ook troeven voor de ruimere Dendervallei, zoals het herstellen van het natuurlijk overstromingsregime, het aanvullen van het grondwater en het opwaarderen van de natuurlijke structuur. Het verwijderen van gebouwen heeft een negatieve impact op het ruimtegebruik, die varieert binnen de A-alternatieven waar telkens een verschillend aantal gesupprimeerd dient te worden. Het aantal is het hoogste bij A4, het laagst bij A3. Naar mate er meer gebouwen verwijderd worden uit de vallei, kan deze optimaler heringericht worden als een vrij overstroombare vallei, met positieve effecten op het bodem- en watersysteem, de biodiversiteit, het landschap, de ruimtelijke context en klimaat.

- Bij de B-alternatieven wordt vooral ingezet op wachtbekkens die het overstromende water tijdelijk opvangen en bij latere, lagere waterpeilen op de Dender laten terugstromen naar de Dender. Stroomafwaarts van de wachtbekkens daalt de kans op overstromingen. Het wachtbekken zal echter een grote impact hebben op het natuurlijk systeem, doordat het slechts water zal bufferen bij hogere piekafvoer en de bijkomende dijken voor extra ruimte-inname zorgen. Mits een aangepast ontwerp is het mogelijk om het wachtbekken ook meer frequent te laten overstromen met Denderwater. Daarnaast zijn er ook andere inrichtingsmaatregelen mogelijk in het wachtbekken zelf om tot een meer natuurlijke invulling te komen die dichter aanleunt bij de overstroombare vallei. In de B-alternatieven is er een negatieve impact op het ruimtegebruik doordat er gebouwen verwijderd worden uit de vallei. In het basisalternatief B1 is dit aantal dubbel zo groot dan in de twee andere alternatieven (B2 en B3) waarin bijkomende wachtbekkens voorzien worden t.o.v. het basisalternatief. De inrichting van wachtbekkens in de vallei heeft echter wel een belangrijke impact op het landschap en tast de ruimtelijke samenhang in de vallei aan. Daarnaast hebben de wachtbekkens ook een belangrijke impact op het bodem-, water-, en ecosysteem. Afhankelijk van de overstromingsfrequentie, de waterdiepte, de verblijftijd van het water en de periode in het jaar zal deze impact wijzigen.
- In alle alternatieven worden er ter hoogte van de stedelijke centra van Geraardsbergen en Ninove hogere dijken voorzien om deze te beschermen tegen het hoge waterpeil. De visie op de stedelijke doortocht versterkt het publieke domein langsheen de Dender, terwijl de overgangszones een meer landschappelijke invulling krijgen met aandacht voor natuur (o.a. zachte oevers) en ruimte voor water.
- De impact op het ruimtegebruik is het grootst in het alternatief dat gaat voor de overstroombare vallei met landschapsherstel (alternatief A4), waar naar schatting ca. 240 gebouwen verwijderd worden (op basis van de analyse opgemaakt in maart 2023). Het landschappelijk herstel is dan weer zeer positief voor de natuurlijke systemen in de vallei (bodem, water, biodiversiteit, ...). In het alternatief A1 is het aantal gebouwen dat verwijderd moet worden aanzienlijk lager (circa de helft), maar zijn de positieve effecten op het natuurlijk valleisysteem ook beperkter. In het A3 alternatief, waarin voor de overstroombare vallei gekozen wordt met bijkomende beschermende maatregelen ter hoogte van gebieden met ontwikkelingspotentie, is het aantal gebouwen nog beperkter (ca. de helft van A1). Anderzijds zijn de effecten van deze extra beschermingsmaatregelen op het valleisysteem erg beperkt.
- Wachtbekkens hebben een belangrijke impact op het valleilandschap en, afhankelijk van de specifieke inrichting, op de natuurlijke systemen. In de delen van de vallei waar geen wachtbekkens voorzien worden, wordt het principe van de overstroombare vallei gehanteerd en is de impact gelijkaardig als in de A alternatieven. In de B alternatieven met extra stroomafwaartse (B2) of stroomopwaartse (B3) buffering doormiddel van bijkomende wachtbekken is het aantal woningen slechts beperkt tot ca. 40. Dit is de helft van alternatief B1 en ongeveer een derde minder dan in A3. Echter is de impact op het natuurlijk valleisysteem wel groter dan door de extra wachtbekkens, die, afhankelijk van het overstromingsregime, een beperkt of uitgesproken impact kunnen hebben op de natuurlijke bodem-, water- en ecosystemen in de vallei.

In het kader van de opmaak van dit S-MER werd tevens een **Strategische Passende Beoordeling** uitgevoerd om na te gaan wat de mogelijke impact is op Europees beschermde natuur. Op basis van de strategische passende beoordeling is het duidelijk dat de A-alternatieven minder negatieve effecten zullen hebben voor het Habitatrictlijngebied 'Bossen van de Vlaamse Ardennen en andere Zuid-Vlaamse bossen' en de daaraan gebonden habitats en soorten dan de B-alternatieven omdat er in de A-alternatieven ingezet

wordt op het creëren van een overstroombare vallei en dus een herstel van het natuurlijke valleigebied. De A-alternatieven brengen een aantal kansen met zich mee die kunnen bijdragen aan het behoud en de verdere ontwikkeling van het betrokken Habitatrictlijngebied en het bijdragen aan de vooropgestelde specifieke instandhoudingsdoelstellingen.

Uit de analyse blijkt verder dat het overstromingsregime van de Dendervallei niet significant wijzigt bij de A-alternatieven, terwijl in de B-alternatieven wel wijzigingen zijn in het overstromingsregime, met name bij overstromingen met een korte terugkeerperiode. Daarnaast zijn ten gevolge van het Strategisch Plan lokale effecten ten gevolge van ruimtebeslag door de aan te leggen dijken mogelijk. Omwille van het behoud van het overstromingsregime in de A-alternatieven en het beperkte ruimtebeslag door de aan te leggen dijken, wordt het risico op significant negatieve effecten op het Habitatrictlijngebied en de eraan gekoppelde specifieke instandhoudingsdoelstellingen als beperkt ingeschat. Voor de B-alternatieven is er mogelijks een risico voor het te hypothekeren van de ~~gewestelijke~~ specifieke instandhoudingsdoelstellingen voor de habitats en soorten van het betrokken Habitatrictlijngebied.

Op projectniveau dienen deze effecten verder geanalyseerd te worden, ook voor wat betreft het onderzoek naar mogelijk minder schadelijke alternatieven of specifieke maatregelen.

Op basis van de regelgeving is de **verscherpte natuurtoets op strategisch niveau** niet verplicht. Enkel voor een activiteit (gekoppeld aan een vergunning) dient deze verscherpte natuurtoets verplicht doorlopen te worden. Om vroeg genoeg in het planproces reeds zicht te krijgen op mogelijke knelpunten of schade ter hoogte van het VEN, n.a.v. het voorliggende plan is er evenwel toch voor gekozen om de verscherpte natuurtoets op strategisch niveau nu toch reeds te doorlopen in functie van de optimalisatie van het plan op projectniveau.

In de **strategische verscherpte natuurtoets** of VEN-toets wordt nagegaan of de activiteit onvermijdbare schade en onherstelbare schade aan de natuur in het VEN zal veroorzaken. Uit de analyse blijkt dat voorliggend plan geen risico inhoudt op het optreden van onvermijdbare en onherstelbare schade voor het VEN-gebied 517 'Liedekerkebos'.

Tevens blijkt dat voorliggend plan een risico op onvermijdbare en onherstelbare schade inhoudt voor VEN-gebied 222 'Vallei van de Dender en de Mark' en dit voor zowel de A- als de B-alternatieven ten gevolge van direct ruimtebeslag door het optrekken van de dijklichamen. Verwacht wordt dat de schade in de B-alternatieven groter zal zijn doordat de oppervlakte inname door de dijken groter is. Tevens kunnen de B-alternatieven een risico op onvermijdbare en onherstelbare schade met zich meebrengen ten gevolge van de wijziging in overstromingsregime ter hoogte van het betrokken VEN-gebied. Op projectniveau dienen deze effecten verder geanalyseerd te worden, ook voor wat betreft het onderzoek naar mogelijk minder schadelijke alternatieven of specifieke maatregelen.

Tenslotte is het belangrijk om aan te geven dat het voorliggende strategisch plan er ook mee voor kan zorgen dat de vooropgestelde streefbeelden in het Natuurrichtplan voor het betrokken VEN-gebied gerealiseerd kunnen worden – zeker in de A-alternatieven waarbij wordt ingezet op het herstel van het natuurlijke valleigebied. Op projectniveau is het belangrijk deze kansen mee te nemen in het concreet uittekenen van de maatregelen.

Het doel van het Strategisch Plan is om tot één voorkeursalternatief te komen, gebaseerd op de resultaten van ondermeer dit S-MER en dit verder uit te werken. Om de afweging tussen de verschillende alternatieven mogelijk te maken, kan gebruik gemaakt worden van de uitgevoerde milieubeoordeling,

naast de andere onderzoeken binnen het strategisch plan (zoals het watersysteemonderzoek, het landbouweffectenonderzoek, de maatschappelijke kostenbatenanalyse (MKBA), enz.). De strategische beoordeling in voorliggend milieueffectenrapport is gebaseerd op het voorontwerp van het Strategisch Plan (d.d. maart 2023) zoals vastgelegd in de Inspraaknota. Alternatief A4 geniet de voorkeur vanuit de meeste milieudisciplines, omdat dit het meest inzet op valleierherstel. Dit heeft echter een belangrijke impact op het actuele ruimtegebruik, hetgeen vanuit de discipline mens negatief wordt beoordeeld. Het voorkeursalternatief wordt dus best uitgewerkt met A (Vrije vallei met Toekomst gericht beschermen) als vertrekpunt. Op lange termijn kan gewerkt worden vrije vallei met maximaal natuur- en landschapsherstel volgens alternatief A4.

Aangezien het gaat om een milieubeoordeling op Strategisch niveau zijn de milderende maatregelen erop gericht om richting te geven aan de verdere uitwerking van een voorkeursalternatief. Voorliggende milieubeoordeling biedt tevens een kader voor de verdere uitwerking van de verschillende maatregelen van het Strategisch Plan. Er worden aanbevelingen, potenties, meerwaarden, randvoorwaarden en aandachtspunten aangereikt voor de specifieke inrichting of uitvoering. Deze kunnen meegenomen worden in de opmaak van concrete (ruimtelijke) uitvoeringsplannen. Voorliggend strategisch plan-MER biedt tevens een kapstok voor de opmaak van toekomstige plan-MER's in het kader van ruimtelijke uitvoeringsplannen.

Naast de reeds bestaande monitoring van de Vlaamse Overheid inzake waterveiligheid (zie www.waterinfo.be) en van de andere actoren in de Dendervallei (o.a. inzake natuurherstel,...) zal een aanvullende)monitoringstrategie en bijhorende monitoringsmaatregelen uitgewerkt worden in functie van de doelstellingen (waterveiligheid en versterken van de meerwaarden). Dit laatste maakt deel uit van de opdracht van de programmacoördinator.

De motivatie met betrekking tot het uitwerken van een voorkeursalternatief, zijnde het Strategisch Plan met als visie met bijhorend gebiedsprogramma, is opgenomen in het tussentijds Besluit van de Vlaamse Regering van november 2023. Het Strategisch Plan Ruimte voor water Dendervallei, met ontwikkelingsvisie en gebiedsprogramma, als voorkeursalternatief en kader voor toekomstige beslissingen over beleid en investeringen in de Dendervallei zal ter goedkeuring worden voorgelegd aan de Vlaamse Regering.

Hasselt, 3 mei 2024,

Namens de initiatiefnemer van het strategisch plan-MER

De gedelegeerd bestuurder

ir. Chris DANCKAERTS

